

การบริหารสถานศึกษาของรัฐตามหลักธรรมาภิบาลในจังหวัดสมุทรปราการ
State Educational institute administration according to Good Governance
in Samutprakarn Province

อภิรมย์ สิงนาค^{1*} และกฤษฎา นันทเพ็ชร²
Apirom Singnak^{1*} and KriS.D.a Nantapetch²

¹ ครู โรงเรียนหาดอมราอักษรลักษณ์วิทยา

¹ Teacher of Hadammara Aksornluckwittaya School

² อาจารย์วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา

² Professor of Graduate school of Public Administration Burapha University

* Corresponding author, E-mail: romandjack@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการบริหารสถานศึกษาของรัฐตามหลักธรรมาภิบาลในจังหวัดสมุทรปราการ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาของรัฐในจังหวัดสมุทรปราการ เพื่อเปรียบเทียบระดับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาของรัฐในจังหวัดสมุทรปราการ และเพื่อศึกษาการนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในการบริหารงาน โดยการวางแผน การจัดองค์กร การบริหารงานบุคคล การอำนวยความสะดวก การประสานงาน การรายงานผลงาน และงบประมาณกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษาของรัฐในจังหวัดสมุทรปราการจำนวน 215 คน ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารมีการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านหลักประสิทธิภาพและประสิทธิผลเป็นอันดับ 1 อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านหลักนิติธรรม และลำดับสุดท้ายคือ ด้านหลักคุณธรรม จากผลการเปรียบเทียบระดับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล พบว่า ผู้บริหารที่เป็นเพศชายอยู่ในช่วงอายุ 51 - 60 ปี ดำรงตำแหน่งรองผู้อำนวยการมีระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารไม่เกิน 10 ปี มีการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลมากกว่าเวลาอื่น ๆ ผู้บริหารที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโทมีการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลมากกว่าปริญญาเอก

คำสำคัญ: การบริหาร ธรรมาภิบาล สถานศึกษาของรัฐ จังหวัดสมุทรปราการ

Abstract

The purposes of this research are to study and compare the level of administration in accordance with good governance of government school administrators in Samutprakan province and to study how the administrators employ the good governance in terms of planning, organizing, personnel management, coordinating, performance report and budget. The population was 215 government school administrators in Samutprakan province. The results show that most of the administrators employ good governance in a high level. Regarding the specific aspects, principle of effectiveness and efficiency is ranked the highest followed by the rule of law and the moral principle respectively. Regarding the comparison on the administration level, it is found that the male administrators aged 51-60 years old being in the office less than 10 years have higher level of administration following the good governance than the other administrators. Moreover, the administrators with Master's degree have higher good governance administration than the administrators holding Doctoral degree.

Keyword: Administration, good governance, School State, Province of Samut prakan

บทนำ

ท่ามกลางกระแสแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในยุคปัจจุบัน มีผลทำให้ทิศทางของสังคมและการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ใช้อยู่ต้องปรับเปลี่ยนให้ทันสมัย มีแนวทางการปรับปรุงการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่เป็นจุดร่วมเหมือนกัน คือความสงบสุขของประชาชน เสถียรภาพความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ประกอบกับปัญหาวิกฤตทางเศรษฐกิจของสังคมไทยที่ตกต่ำตั้งแต่ ปีพ.ศ. 2540 ก่อให้เกิดปัญหามากมาย เช่น ปัญหาการว่างงาน หนี้สิน ปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด ส่งผลกระทบต่อการศึกษา จึงจำเป็นต้องปฏิรูปและสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีขึ้นใหม่ ประเทศไทยมีการปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการหลายประการ โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ของสังคมใหม่ ดังปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน 2550 ซึ่งมีสาระสำคัญคือ การสร้างระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี สำหรับสังคมไทยโดยเน้นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจของภาครัฐมากขึ้น การประกันและคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน ภาครัฐ ให้มีการบริหาร การปกครองที่โปร่งใส สามารถตรวจสอบโดยประชาชนมากขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2546)

การบริหารจัดการที่ดี หรือธรรมาภิบาล เป็นหลักการปฏิบัติงานที่ได้ประกาศไว้ในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2546) หลักธรรมาภิบาลนี้ สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เน้นความพอเพียง พอประมาณ มีเหตุผล ด้วยแนวคิดของหลักธรรมาภิบาลนี้เอง ทำให้แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545 - 2549) ได้กำหนดพันธกิจของชาติที่จะพัฒนาร่วมกันทั้งประเทศ โดยมีแนวคิดที่ยึดว่า “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2544) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554) ที่ว่า “มุ่งพัฒนาสู่สังคม อยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน” สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของประเทศไทย

ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะที่เป็นผู้บริหารโรงเรียนซึ่งเป็นนิติบุคคล และมีอำนาจหน้าที่เป็นผู้บังคับบัญชาของข้าราชการ รวมทั้งการจัดทำนิติกรรมสัญญาในนามสถานศึกษาและเป็นผู้มีอำนาจในการตัดสินใจในการดำเนินกิจการของสถานศึกษาพึงต้องยึดหลักคุณธรรม หลักนิติธรรมในการปฏิบัติงาน เพื่อให้ผู้ร่วมงานเชื่อถือและยอมรับ จากการศึกษาที่รัฐกำหนดให้มีมาตรฐานด้านคุณธรรมจริยธรรมของข้าราชการ มีการปรับเปลี่ยนบทบาทภารกิจ วิธีการบริหารงานภาครัฐให้มีประสิทธิภาพ มีการนำระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี มาเป็นแนวทางในการดำเนินงานเพื่อให้ทั้งภาครัฐและภาคธุรกิจ เอกชนและประชาชนสามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ระบบบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี หรือ ธรรมาภิบาล นับเป็นมิติของกระบวนการทัศน์ใหม่ของการบริหารภาครัฐ ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญคือ การเน้นบทบาทของผู้บริหารงานภาครัฐในฐานะที่เป็นผู้ให้บริการที่มีคุณภาพสูง ตามที่ประชาชนต้องการสนับสนุนให้เกิดความเป็นอิสระในการบริหารงานแต่ละระดับมากขึ้น การบริหารงานอย่างโปร่งใสมีคุณภาพด้วยระบบ ธรรมาภิบาล จึงเป็นหัวใจสำคัญยิ่งของทุกองค์กรไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานราชการหรือเอกชน ที่ต้องอาศัยการปรับตัวและเตรียมความพร้อมของประชาชน และผู้บริหารในทุกระดับ (เกษม วัฒนชัย, 2546)

การบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล (Good governance) เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้บริหารเข้าใจหลักการสำคัญของธรรมาภิบาลและนำไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา สำหรับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลนั้น มีหลักการสำคัญ 8 หลักการ ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า หลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล และหลักความมีเหตุผล ซึ่งใช้เป็นหลักการทำให้การบริหารงานภายในสถานศึกษาเกิดความสมดุลระหว่างฝ่ายบริหาร ฝ่ายปฏิบัติ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นนั้นทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้รับความสุขและความสำเร็จในการทำงานภายในองค์กรของตน เกิดความมั่นใจในการบริหารคุณภาพการจัดการศึกษา เพราะยึดหลักการทำงานแบบมีส่วนร่วม

โรงเรียนเป็นหน่วยงานของรัฐมีหน้าที่ในการบริหารจัดการศึกษา และให้การศึกษาแก่ประชาชน จึงมีความจำเป็นที่จะต้องนำหลักธรรมาภิบาลมาบูรณาการในการบริหารจัดการศึกษา เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับโรงเรียน ในการจัดการศึกษาโรงเรียนสามารถที่จะนำเอาหลักธรรมาภิบาลมาปรับใช้เพื่อสร้างระบบงานให้ทันสมัย ปลูกฝังเด็กและเยาวชนมีคุณธรรม รู้จักสิทธิและหน้าที่ ในการบริหารโรงเรียนนั้นพฤติกรรมด้านคุณธรรมของผู้บริหารมีความสำคัญต่อการบริหารงานเป็นอย่างมาก การที่ผู้บริหารมีคุณธรรมจะก่อให้เกิดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานร่วมกันได้อย่างดี เกิดผลงานที่มีประสิทธิภาพสามารถจูงใจให้บุคคลมีความพึงพอใจและยินดีที่จะปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจและเต็มความสามารถ

เกิดความสามัคคีความรักใคร่ปรองดองกัน ผู้บริหารจะต้องยึดหลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานทั้ง 8 ด้าน ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า หลักประสิทธิภาพและหลักประสิทธิผล และหลักความมีเหตุผล เพื่อให้เกิดการพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงาน จังหวัดสมุทรปราการมีโรงเรียนของรัฐ จำนวน 97 โรงเรียน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการเขต 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 6, 2555) ส่วนใหญ่มีความแตกต่างกันด้านการบริหารจัดการ การพัฒนาสถานศึกษาขาดความชัดเจนและต่อเนื่อง จึงทำให้ผู้บริหารสถานศึกษามีปัญหาด้านการบริหารจัดการ หากผู้บริหารดำเนินการบริหารจัดการโดยยึดหลักธรรมาภิบาลจะเป็นการช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารให้ดียิ่งขึ้น

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารงานโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร 8 ด้าน คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า หลักประสิทธิภาพและหลักประสิทธิผล และหลักความมีเหตุผลในการบริหารสถานศึกษาของรัฐในเขตจังหวัดสมุทรปราการ เพื่อนำผลวิจัยไปเป็นข้อมูลในการพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารโรงเรียนของรัฐในจังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งจะเป็นแนวทางนำไปสู่การพัฒนาการจัดการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

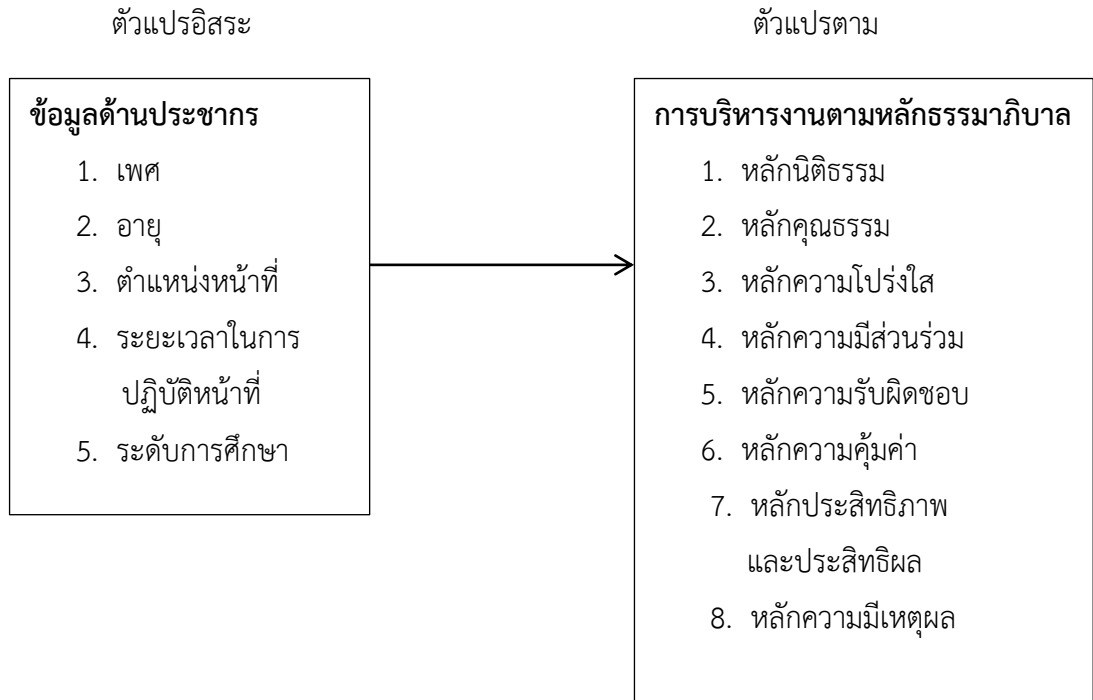
1. เพื่อศึกษาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาของรัฐในจังหวัดสมุทรปราการ
2. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารงานโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาของรัฐในจังหวัดสมุทรปราการ จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะในการปฏิบัติหน้าที่ ตำแหน่งหน้าที่
3. เพื่อศึกษานำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในการบริหารงาน โดยการวางแผน การจัดองค์การ การบริหารงานบุคคล การอำนวยความสะดวก การประสานงาน การรายงานผลงาน และงบประมาณ

สมมติฐานการวิจัย

ผู้บริหารที่มีเพศ อายุ ตำแหน่ง ระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ และคุณวุฒิในการศึกษาต่างกัน มีการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาแตกต่างกัน

กรอบแนวคิด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed method) โดยการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม และเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารงานโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา และเพื่อเปรียบเทียบการบริหารงานโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาของรัฐในจังหวัดสมุทรปราการ โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตของเนื้อหา

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตเนื้อหาในครั้งนี้ เกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาของรัฐในจังหวัดสมุทรปราการตามหลักธรรมาภิบาล 8 ด้าน ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า หลักประสิทธิภาพและหลักประสิทธิผล และหลักความมีเหตุผล

2. ขอบเขตด้านประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาของรัฐในจังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 97 โรงเรียน ประกอบด้วยผู้อำนวยการสถานศึกษาจำนวน 97 คน และรองผู้อำนวยการบริหารสถานศึกษาจำนวน 118 คน รวม 215 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการเขต 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 6, 2555)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาของรัฐในจังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 97 โรงเรียน มีผู้บริหารทั้งสิ้นจำนวน 215 คน ซึ่งประกอบไปด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน ผู้ช่วยรองผู้อำนวยการสถานศึกษา และผู้รักษาการในตำแหน่งดังกล่าว (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการเขต 1, 2555 และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 6) และได้สัมภาษณ์ผู้อำนวยการโรงเรียนจำนวน 10 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนสตรีสมุทรปราการ โรงเรียนสมุทรปราการ โรงเรียนนวมินทราชินูทิศสวนกุหลาบวิทยาลัยสมุทรปราการ ผู้อำนวยการโรงเรียนราชวินิตบางแก้ว ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดทรงธรรม ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลวัดพิชัยสงคราม ผู้อำนวยการโรงเรียนพรานิลวัชระ ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดสวนส้ม (สุขประชาชนกุล) ผู้อำนวยการโรงเรียนมหาภาพระจาดทองอุปถัมภ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดแพรกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 2 การบริหารงานโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา 8 หลัก ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบหลักความคุ้มค่า หลักประสิทธิผลและหลักประสิทธิภาพ และหลักความมีเหตุผล มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ (Likert,1932) จำนวน 40 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในการการบริหารจัดการโดย การวางแผน การจัดองค์กร การบริหารงานบุคคล การอำนวยการ การประสานงาน การรายงานผลงาน และงบประมาณ

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในเรื่องการบริหารงานโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในปัจจุบัน จากนั้นนำมากำหนดกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย กำหนดนิยาม และเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2. สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา และตรวจสอบเนื้อหาของแบบสอบถามว่าครอบคลุมวัตถุประสงค์หรือไม่ จากนั้นนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถาม แล้วนำมาปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

3. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) จากนั้นปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

4. นำแบบสอบถามที่ได้ไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้บริหารสถานศึกษาและครูโรงเรียนเอกชน

ของจังหวัดสมุทรปราการ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือ โดยการหาค่าความเที่ยงหรือความเชื่อถือได้ของแบบสอบถาม (Reliability) แบบ Cronbach'alpha (Cronbach, 1990 P.202-204) มีค่าระหว่าง 0-1 ซึ่งโดยทั่วไปค่าความเที่ยงหรือค่าความเชื่อถือได้ที่ยอมรับกันคือค่าตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป โดยหาค่าความเที่ยงหรือความเชื่อถือได้ค่าแอลฟา(Alpha) เท่ากับ 0.81 ของแบบสอบถาม ซึ่งถือว่าแบบสอบถามนี้มีความน่าเชื่อถือได้สามารถนำไปเก็บข้อมูลจริงต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ในการขอหนังสือจากวิทยาลัยการบริหารรัฐกิจมหาวิทยาลัยบูรพาเพื่อขอความร่วมมือจากสำนักเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการเขต 1 และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 6 อนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล
2. ผู้วิจัยขอหนังสือจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการเขต 1 และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 6 เพื่อแจ้งไปยังผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการ เพื่ออำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูลโดยการแจกแบบสอบถามให้กับผู้บริหารหรือตัวแทนของทุกโรงเรียนในจังหวัดสมุทรปราการ

สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยเลือกใช้สถิติในการวิเคราะห์เพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะของข้อมูล และตอบวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงานตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ และร้อยละ
2. ข้อมูลการบริหารงานโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาของรัฐในจังหวัดสมุทรปราการวิเคราะห์ข้อมูลโดย ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ ด้วย compare mean
3. ในการวิจัยเชิงคุณภาพมีการวิเคราะห์ข้อมูลเนื้อหาแบบ Content Analysis สรุปความตามประเด็นสำคัญโดยการรวบรวมข้อมูล ตั้งประเด็น วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีเชิงพรรณนา แล้วนำข้อมูลที่ได้มาเปรียบเทียบการบริหารงานโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาของรัฐในจังหวัดสมุทรปราการ จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะในการปฏิบัติหน้าที่ ตำแหน่งหน้าที่

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แนวคำถามในการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยใช้กรอบแนวคิดในการศึกษาการบริหารงานของผู้บริหารและจากการศึกษาคำถามจากการทบทวนวรรณกรรมและแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โดยมีแนวคำถาม ดังนี้

ท่านได้นำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารงานของท่านอย่างไรในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้การวางแผน การจัดองค์กร การบริหารงานบุคคล การอำนวยความสะดวก การประสานงาน การรายงานผลงาน และงบประมาณ

ผลการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 71.60 มีอายุ 51-60 ปีขึ้นไปมากที่สุด ร้อยละ 64.70 รองลงมาคือ อายุ 41-50 ปี และ อายุ 31-40 ปี ร้อยละ 32.10 และ 3.20 ตามลำดับ โดยส่วนใหญ่ดำรงตำแหน่งรองผู้อำนวยการสถานศึกษา ร้อยละ 50.70 รองลงมาคือ ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้ช่วยรองผู้อำนวยการสถานศึกษา คิดเป็นร้อยละ 45.10 และ 4.20 ตามลำดับ มีระยะเวลาปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งผู้บริหารมากที่สุด คือ ไม่เกิน 10 ปี ร้อยละ 61.90 รองลงมาคือ 11-15 ปี 16-20 ปี และมากกว่า 20 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 22.80, 12.10 และ 3.20 ตามลำดับ มีวุฒิการศึกษาสูงสุด คือ ระดับปริญญาโทเป็นส่วนใหญ่ ร้อยละ 93.00

ผู้บริหารมีการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.19 (S.D. = 0.57) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านของการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงานด้านหลักประสิทธิภาพและประสิทธิผลเป็นอันดับ 1 อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.22 (S.D. = 0.58) รองลงมาคือ ด้านหลักนิติธรรม มีค่าเฉลี่ย 4.21 (S.D. = 0.59) และลำดับสุดท้ายคือ ด้านหลักคุณธรรม มีค่าเฉลี่ย 4.16 (S.D. = 0.71)

ผู้บริหารมีการบริหารงานตามหลักนิติธรรมในการบริหารงานในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.21 (S.D. = 0.59) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อของการใช้หลักธรรมาภิบาลด้านหลักนิติธรรม พบว่า ผู้บริหารมีการใช้หลักนิติธรรมในข้อที่ 2 มีการใช้กฎ ระเบียบ และข้อบังคับที่โรงเรียนกำหนดขึ้น มีความเป็นธรรม ถูกต้อง ทันสมัย และเป็นธรรม เป็นอันดับ 1 อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.23 (S.D. = 0.60) รองลงมา คือ ข้อที่ 1 มีการนำพระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ มาใช้ในการบริหารโรงเรียนมีค่าเฉลี่ย 4.23 (S.D. = 0.58) และลำดับสุดท้าย คือ ข้อที่ 5 บุคลากรในโรงเรียนตระหนักถึงสิทธิหน้าที่ของตนเองตามกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับที่นำมาใช้ในโรงเรียน มีค่าเฉลี่ย 4.17 (S.D. = 0.57)

ผู้บริหารมีการบริหารงานตามหลักคุณธรรมในการบริหารงานในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.16 (S.D. = 0.71) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อของการใช้หลักธรรมาภิบาลด้านหลักคุณธรรม พบว่า ผู้บริหารมีการใช้หลักคุณธรรมในข้อที่ 10 มีการคัดเลือกบุคลากรในการปฏิบัติงานอย่างถูกต้อง และเป็นธรรมเป็นอันดับ 1 อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.25 (S.D. = 0.55) รองลงมา คือ ข้อที่ 7 บุคลากรในโรงเรียนปฏิบัติหน้าที่โดยยึดมั่นในความถูกต้องและดีงาม มีค่าเฉลี่ย 4.24 (S.D. = 0.59) และลำดับสุดท้าย คือ ข้อที่ 6 บุคลากรในโรงเรียนได้รับความเป็นธรรมจากการปฏิบัติงานเท่าเทียมกัน

มีค่าเฉลี่ย 4.00 (S.D. = 1.34)

ผู้บริหารมีการบริหารตามหลักความโปร่งใสในการบริหารงานในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.18 (S.D. = 0.57) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อของการใช้หลักธรรมาภิบาลด้านหลักความโปร่งใส พบว่า ผู้บริหารมีการใช้หลักความโปร่งใสในข้อที่ 12 การทำกิจกรรมต่างๆส่วนใหญ่ดำเนินการไปตามแผนการปฏิบัติการประจำปี เป็นอันดับ 1 อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.24 (S.D. = 0.59) รองลงมา คือ ข้อที่ 13 มีการแจ้งผลประโยชน์ต่าง ๆ ที่โรงเรียนได้รับให้บุคลากรในโรงเรียนทราบ มีค่าเฉลี่ย 4.19 (S.D. = 0.63) และลำดับสุดท้าย คือ ข้อที่ 15 มีการรายงานผลการปฏิบัติงานของโรงเรียนให้บุคลากรทราบอย่างสม่ำเสมอมีค่าเฉลี่ย 4.12 (S.D. = 0.56)

ผู้บริหารมีการบริหารงานตามหลักความมีส่วนร่วมในการบริหารงานในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.20 (S.D. = 0.52) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อของการใช้หลักธรรมาภิบาลด้านหลักความมีส่วนร่วม พบว่า ผู้บริหารมีการใช้หลักความมีส่วนร่วมในข้อที่ 18 บุคลากรมีโอกาสร่วมปฏิบัติกิจกรรมของโรงเรียนอย่างทั่วถึง เป็นอันดับ 1 อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.24 (S.D. = 0.60) รองลงมา คือ ข้อที่ 19 บุคลากรมีความพึงพอใจในการดำเนินการจัดกิจกรรมของโรงเรียนมีค่าเฉลี่ย 4.21 (S.D. = 0.61) และลำดับสุดท้าย คือ ข้อที่ 20 บุคลากรร่วมกันทำงานเป็นทีมและปฏิบัติงานร่วมกันด้วยความพร้อมเพรียงมีค่าเฉลี่ย 4.16 (S.D. = 0.53)

ผู้บริหารมีการบริหารงานตามหลักความรับผิดชอบในการบริหารงานในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.18 (S.D. = 0.56) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อของการใช้หลักธรรมาภิบาลด้านหลักความรับผิดชอบ พบว่า ผู้บริหารมีการใช้หลักความรับผิดชอบในข้อที่ 23 ผู้บริหารเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่างกันและยอมรับผลการทำงานเป็นอันดับ 1 อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.22 (S.D. = 0.58) รองลงมา คือ ข้อที่ 22 ผู้บริหารให้ความตั้งใจที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียนและชุมชนมีค่าเฉลี่ย 4.21 (S.D. = 0.51) และลำดับสุดท้าย คือ ข้อที่ 21 ผู้บริหารมีความตระหนักและสำนึกในสิทธิและหน้าที่ที่มีต่อโรงเรียนและสังคมมีค่าเฉลี่ย 4.14 (S.D. = 0.60)

ผู้บริหารมีการบริหารงานตามหลักความคุ้มค่าในการบริหารงานในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.19 (S.D. = 0.57) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อของการใช้หลักธรรมาภิบาลด้านหลักความคุ้มค่า พบว่า ผู้บริหารมีการใช้หลักความคุ้มค่าในข้อที่ 29 มีการให้บริการด้านแหล่งเรียนรู้ อาคารสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ แก่บุคคลภายนอกโรงเรียนเป็นอันดับ 1 อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.21 (S.D. = 0.61) รองลงมา คือ ข้อที่ 30 มีการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรและการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ค่าเฉลี่ย 4.21 (S.D. = 0.59) และลำดับสุดท้าย คือ ข้อที่ 28 มีการพัฒนาความรู้ ความสามารถของบุคลากรอย่างต่อเนื่องมีค่าเฉลี่ย 4.16 (S.D. = 0.58)

ผู้บริหารมีการบริหารงานตามหลักประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารงานในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.22 (S.D. = 0.58) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อของการใช้หลักธรรมาภิบาลด้านหลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล พบว่า ผู้บริหารมีการใช้หลักความประสิทธิภาพและประสิทธิผลในข้อที่

35 มีการจัดโครงสร้างการทำงานของบุคลากรให้สอดคล้องกับเป้าหมายของโรงเรียนเป็นอันดับ 1 อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.25 (S.D. = 0.60) รองลงมา คือ ข้อที่ 31 ผลการปฏิบัติงานของบุคลากรบรรลุตามวัตถุประสงค์ของโรงเรียนมีค่าเฉลี่ย 4.24 (S.D. = 0.57) และลำดับสุดท้าย คือ ข้อที่ 32 มีการติดตามประเมินผลและพัฒนาปรับปรุงองค์กรอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบมีค่าเฉลี่ย 4.18 (S.D. = 0.56)

ผู้บริหารมีการบริหารงานตามหลักความมีเหตุผลในการบริหารงานในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.20 (S.D. = 0.51) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อของการใช้หลักธรรมาภิบาลด้านหลักความมีเหตุผล พบว่า ผู้บริหารมีการใช้หลักความมีเหตุผลในข้อที่ 40 ผู้บริหารและบุคลากรร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในโรงเรียนโดยไม่ส่งผลกระทบต่อชุมชนเป็นอันดับ 1 อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.22 (S.D. = 0.61) รองลงมา คือ ข้อที่ 36 มีการพิจารณาการดำเนินงานต่าง ๆ ด้วยความถี่ถ้วนรอบคอบมีค่าเฉลี่ย 4.22 (S.D. = 0.19) และลำดับสุดท้าย คือ ข้อที่ 37 ผู้บริหารคำนึงถึงเหตุและปัจจัยแวดล้อมเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างถูกต้องดีงามมีค่าเฉลี่ย 4.19 (S.D. = 0.57)

ระดับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาของรัฐในจังหวัดสมุทรปราการจำแนกตามเพศ พบว่า ผู้บริหารที่เป็นเพศชายมีการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลมากกว่าเพศหญิง

ระดับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาของรัฐในจังหวัดสมุทรปราการจำแนกตามอายุ พบว่า ผู้บริหารที่อยู่ในช่วงอายุ 51-60 ปี มีการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลมากกว่าช่วงอายุอื่น ๆ

ระดับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาของรัฐในจังหวัดสมุทรปราการจำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ พบว่า ผู้บริหารที่ดำรงตำแหน่งรองผู้อำนวยการมีการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลมากกว่าตำแหน่งอื่น ๆ

ระดับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาของรัฐในจังหวัดสมุทรปราการจำแนกตามระยะเวลาการทำงาน พบว่า ระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารไม่เกิน 10 ปี มีการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลมากกว่าระยะเวลาอื่น ๆ

ระดับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาของรัฐในจังหวัดสมุทรปราการจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ผู้บริหารที่มีวุฒิมัธยมศึกษาระดับปริญญาโทมีการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลมากกว่าปริญญาเอก

สรุปและอภิปรายผล

จากการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาใช้หลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล หลักนิติธรรม และหลักการมีส่วนร่วมมากที่สุด เป็นเพราะผู้บริหารมีการใช้เทคนิคในการบริหารจัดการภายในโรงเรียนอย่างเหมาะสม โดยมีการสร้างขวัญและกำลังใจให้กับบุคลากร เพื่อให้ผลการปฏิบัติงานต่างๆบรรลุวัตถุประสงค์และสอดคล้องกับเป้าหมายของโรงเรียนและมีการติดตามผลการดำเนินงานและพัฒนาปรับปรุงองค์กร

อย่างต่อเนื่องอย่างเป็นระบบ ผู้บริหารเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตาม กฎหมาย พระราชบัญญัติ ระเบียบ ข้อบังคับ มาตรฐานวิชาชีพ จรรยาบรรณเป็นหลักในการบริหารสถานศึกษา และมีการนำ พระราชบัญญัติ ระเบียบ ข้อบังคับ มาตรฐานวิชาชีพ มาใช้ในการบริหารสถานศึกษา และเปิดโอกาสให้ บุคลากรแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานร่วมกันอย่างพร้อมเพรียง แต่การบริหารตาม หลักคุณธรรมน้อยที่สุด เป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษามีการปฏิบัติตามหลักคุณธรรมค่อนข้างน้อยซึ่ง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระยุกฤษณา ชุตทองม้วน (2550) ที่พบว่าการใช้หลักธรรมาภิบาลในการ บริหารของคณะกรรมการบริหารโรงเรียนโปลีเทคนิคล้านนาเชียงใหม่ซึ่งอยู่ในระดับมาก และข้อที่ใช้หลัก ธรรมาภิบาลมาใช้น้อยที่สุด คือ หลักคุณธรรม และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เกียรติศักดิ์ ศรีสมพงษ์ (2548) ได้วิจัยเรื่องการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหาร สถานศึกษา อยู่ในระดับ “มาก” ส่วนด้านที่น้อยที่สุด คือ ด้านหลักคุณธรรม ดังนั้น สถานศึกษาซึ่งมี หน้าที่ให้บริการการศึกษาแก่ประชาชนและเป็นสถานศึกษาของรัฐจึงต้องนำหลักการว่าด้วยการบริหาร กิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีมาบูรณาการในการบริหารและจัดการศึกษา เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง ให้กับโรงเรียนในฐานะที่เป็นนิติบุคคลด้วย สถานศึกษาจึงได้มีการปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงานให้ ชัดเจนขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- เกษม วัฒนชัย. (2546). *ธรรมาภิบาล...บทบาทสำคัญกรรมการสถานศึกษา*. รายงานการปฏิรูป การศึกษาไทย.
- เกียรติศักดิ์ ศรีสมพงษ์. (2548). *การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร สถานศึกษา ชั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี* ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ มหาบัณฑิต, สาขาบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ฉลอง มาปรีดา. (2537). *คุณธรรมสำหรับผู้บริหาร*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์. หน้า 79-83.
- ไชยวัฒน์ คำชูและเอเวอร์ แชม. (2545). *ธรรมาภิบาล*. กรุงเทพฯ: น้าฝน.
- พระยุกฤษณา ชุตทองม้วน. (2550). *การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารของคณะกรรมการบริหารโรงเรียนโปลีเทคนิคล้านนาเชียงใหม่*. การค้นคว้าอิสระพุทธศาสตร์ บัณฑิต, สาขาบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วรวิทย์ จินดาพล. (2542). *ภาวะผู้นำ*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา. มหาวิทยาลัย สวนสุนันทา.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 6. (2554). *งานข้อมูลบุคลากร*. ฉะเชิงเทรา: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 6.

- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการเขต 1. (2552). *แผนกลยุทธ์การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. สมุทรปราการ. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการเขต 1.
- สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2544). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545-2549*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา: ลาดพร้าว.
- สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2544). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550-2554*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา: ลาดพร้าว.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2546) การปรับใช้สมรรถนะในการบริหารทรัพยากรมนุษย์, เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่องสมรรถนะของข้าราชการ, 30 กันยายน 2552
- อรทัย แสงทอง. (2551). *หลักสูตรมาภิบาลกับการบริหารสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร: วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*